

5 สก๊อปแนวนหน้า

'กฎหมายทรัพยากรน้ำ'
 จุดเปลี่ยนสู่'ใช้อย่างรู้ค่า'

'กฎหมายทรัพยากรน้ำ' จุดเปลี่ยนสู่'ใช้อย่างรู้ค่า'

“เมืองไทยนี้ดี..น้ำทำอุดมสมบูรณ์” เป็นคำกล่าวที่คนไทยคุ้นเคยมาช้านาน แต่ด้วย “สภาพสังคมที่เปลี่ยนไป” ทั้งประชากรที่เพิ่มขึ้น มีการขยายตัวของชุมชนขนาดใหญ่ เกิดความต้องการที่หลากหลายและซับซ้อนนำไปสู่การขยายตัวของกิจการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง “ปัญหาขาดแคลนน้ำ” ในหน้าแล้งเริ่มปรากฏมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ในด้านตรงข้าม “น้ำท่วม” ในฤดูมรสุมก็มีให้เห็นอยู่เนืองๆ รวมถึง “ความขัดแย้งของคนกลุ่มต่างๆ ในการใช้น้ำ” ทั้งในภาคส่วนเดียวกันและต่างภาคส่วน ได้กลายเป็นข้อกังวลในปัจจุบัน

จากสิ่งที่เกิดขึ้นทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายใหม่ออกมา คือ พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำ พ.ศ.2561 เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำที่มีหน่วยงานรับผิดชอบหลายกระทรวงให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมี คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) เป็นเจ้าภาพหลักระดับประเทศ นอกจากนี้ยังมี คณะกรรมการลุ่มน้ำ ทำหน้าที่บริหารจัดการน้ำในกลุ่มพื้นที่ลุ่มน้ำเดียวกัน และองค์กรผู้ใช้น้ำ เป็นการรวมตัวของภาคประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำเดียวกัน

ทั้งนี้ สารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในกฎหมายดังกล่าวคือ “การแบ่งประเภทผู้ใช้น้ำ” โดยแบ่งไว้ 3 กลุ่มคือ 1.การใช้น้ำประเภทที่หนึ่ง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อการดำรงชีพการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน การเกษตรหรือการเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ การอุตสาหกรรมในครัวเรือนการรักษาระบบนิเวศ จารัตประเพณี การบรรเทาสาธารณภัย การคมนาคม และการใช้น้ำในปริมาณเล็กน้อย

2.การใช้น้ำประเภทที่สอง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อการอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การผลิตพลังงานไฟฟ้า การประปาและกิจการอื่น และ 3.การใช้น้ำ

ประเภทที่สาม ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อกิจการขนาดใหญ่ ที่ใช้น้ำปริมาณมาก หรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบข้ามลุ่มน้ำหรือครอบคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวาง โดยข้อแตกต่างของการใช้น้ำทั้ง 3 ประเภทคือ ประเภทแรกไม่ต้องอนุญาต ประเภทที่ 2 ขออนุญาตกับคณะกรรมการลุ่มน้ำ และประเภทที่ 3 ขออนุญาตจาก กนช.

เมื่อปลายสัปดาห์ก่อน มีการจัดประชุมปัจฉิมนิเทศ “โครงการจัดทำหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคิดค่าน้ำ และจัดทำกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายว่าด้วยทรัพยากรน้ำ (หมวด 4 การจัดสรรน้ำและการใช้น้ำ)” ณ รร.เอปินา เอส์ ซ.วิภาวดี 64 ย่านหลักสี่ กรุงเทพฯ เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจัดมาแล้วเป็นครั้งที่ 5 โดยครั้งแรกจัดขึ้นเมื่อเดือน ส.ค. 2562 เป็นการประชุมปฐมนิเทศ

ต่อมาในเดือน ต.ค. 2562 มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 1, ในเดือน ธ.ค. 2562 มีการจัดประชุมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ 2 และในเดือน ม.ค. 2563 มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 2 ซึ่งการรับฟังความคิดเห็นนี้สืบเนื่องจากมาตรา 41 ของ พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำ พ.ศ.2561 กำหนดให้กฎกระทรวงที่ออกโดยนายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของ กนช. กำหนดรายละเอียดการใช้น้ำทั้ง 3 ประเภทข้างต้น รวมถึงการคิดค่าน้ำอัตราใหม่ ต้องผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นด้วย

สมเกียรติ ประจำวัช เลขาธิการสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) อธิบายว่า แหล่งที่มาของน้ำบางแหล่งต้องมีค่าบำรุงรักษา ทั้งน้ำบาดาลที่ต้องขุดเจาะบ่อและน้ำผิวดินตามแม่น้ำลำคลองต่างๆ ดังนั้น หลักการคิดค่าน้ำจะมาจากค่าลงทุนที่รัฐได้เข้าไปและจากค่าบริการจัดการ นอกจากนี้ยังคิดตามปริมาณการใช้น้ำด้วย เช่น การเพาะปลูกในที่ดินเท่ากัน กำนาน้ำอาจไม่เท่ากันก็ได้ขึ้นอยู่กับว่าปลูกพืชชนิดใดใช้น้ำน้อยหรือมาก รวมถึงปัจจัยอื่นๆ เช่น รายได้ของกิจกรรมบนที่ดินนั้น รายได้ปริมาณน้ำที่มีอยู่ ความยาก-ง่ายในการหาน้ำเข้าระบบ

“เก็บค่าน้ำแล้วส่วนหนึ่งจะไปที่ไหนบ้างเพราะมันเป็นต้นทุน ส่วนแรกต้องให้คืนกับพื้นที่ชุมชน มีบางหน่วยงานอาจจะคืนไป บางหน่วยงานอาจจะไม่ได้คืน อันที่สองอาจจะเข้าสู่หน่วยงานที่ดูแลเรื่องการส่งน้ำและบำรุงรักษาการบริการน้ำ บางหน่วยงานก็มี บางหน่วยงานก็ไม่มี ตรงนี้เราใส่ไปด้วย อันที่ 3 ต้องให้คืนกับทรัพยากรธรรมชาติด้วย ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนน้ำหรือเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่อยู่ 2 สิ่ง

ประเด็นสุดท้ายคือเมื่อเข้าไปแล้วเราอยากจะเอารายได้ที่เกิดขึ้นเข้ารัฐด้วย เพื่อเป็นกองทุนให้กับพัฒนาในการใช้น้ำต่อไปในอนาคต เพราะบางพื้นที่การใช้หรือการเข้าถึงน้ำไม่เหมือนกัน บางแห่งต้นทุนต่ำ บางแห่งต้นทุนสูง บางพื้นที่เขามีอำนาจ

ในการดึงน้ำก็ใช้น้ำเยอะ ฉะนั้นเราพยายามสร้างความเป็นธรรมในการเอาน้ำมาใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น” เลขาธิการ สทนช. กล่าว

เลขาธิการ สทนช. ยังกล่าวถึงข้อกังวลบางประการ เช่น “ในภาคเกษตรจะแบ่งระหว่างรายเล็กกับรายใหญ่อะไร” ในส่วนของภาคเกษตรนั้นจะอยู่ในผู้ใช้น้ำประเภทที่ 1 กับ 2 ซึ่งมีการนำหลักเศรษฐศาสตร์มาคำนวณว่าเกษตรกรรายใดจะเป็นผู้ใช้น้ำประเภทใด “การใช้น้ำของกิจการรายย่อยในเมือง อาทิ ร้านอาหารตามสั่ง จะได้รับผลกระทบเพียงใด” ประเด็นนี้หน่วยงานกลางเพียงแต่ออกกรอบพื้นฐานการจัดเก็บไว้เท่านั้น ส่วนหน่วยงานที่จัดเก็บ เช่น การประปาฯ จะนำไปปฏิบัติอย่างไรในรายละเอียดก็ต้องผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเห็นเช่นกัน

ขณะที่ ศ.ดร.สุพจน์ เตชวรสินสกุล คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวเพิ่มเติมว่า จากการรับฟังความคิดเห็น คณะทำงานให้ความสำคัญกับการใช้น้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคเป็นลำดับแรก ต้องมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของประชาชน ต่อมาจึงเป็นการใช้น้ำเพื่ออุตสาหกรรม ต้องมีแผนการใช้น้ำของตนเองในภาวะต่างๆ เช่น หากרבต้นทุนการใช้น้ำที่สูงขึ้นในฤดูแล้งไม่ไหวก็ต้องย้ายการผลิตไปยังฤดูที่มีน้ำมาก

ซึ่งหากเป็นไปได้ “คาดหวังให้มีการเก็บค่าน้ำที่สะท้อนความเป็นจริงของแต่ละช่วงเวลา (Real Time)” เช่น ช่วงที่น้ำแล้งค่าน้ำควรสูงกว่าช่วงที่น้ำอุดมสมบูรณ์ เพราะปัจจุบันจะเห็นปัจจัย “ความแปรปรวนของสภาพอากาศ (Climate Change)” ส่งผลกระทบมากขึ้น ในปีเดียวกันอาจมีทั้งช่วงที่น้ำน้อยและน้ำมาก โดยต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยบริหารจัดการและปัจจุบันก็ทำได้พอสมควรแล้ว

“การใช้ Big Data (ฐานข้อมูลขนาดใหญ่) AI (ปัญญาประดิษฐ์) ทางอุตุนิยมวิทยาระดับ Real Time (ตามเวลาจริง) หลายๆ อันพอจัดการได้ ผมยกตัวอย่างอาจจะไม่เกี่ยวกับน้ำเรื่องไฟฟ้าจากพลังลม ปัจจุบันเขาสามารถ Predict (ทำนาย) ได้รายชั่วโมงว่าควรจะหันกังหันไปทางไหน หรืออะไรประมาณอย่างนั้น ไม่ถึงกับ Real Time แต่ผมคิดว่าอยู่ในขอบข่ายที่เราพอคาดการณ์ได้” ศ.ดร.สุพจน์ กล่าวในท้ายที่สุด

ทั้งนี้คาดว่ากฎหมายลูกว่าด้วยการจัดเก็บค่าน้ำประเภทต่างๆ น่าจะเป็นรูปเป็นร่างประมาณเดือน ม.ค. 2564 ส่วนจะมีหน้าตาอย่างไรคงต้องติดตามกันต่อไป!!!

SCOOP@NAEWNA.COM